

Konjunkturbarometern Fördjupning

Industrins kapacitetsutnyttjande – KI och SCB,
två sidor av samma mynt?

FÖRDJUPNING

Industrins kapacitetsutnyttjande – KI och SCB, två sidor av samma mynt?

Både Konjunkturinstitutet (KI) och statistikmyndigheten (SCB) frågar företag inom tillverkningsindustrin om deras kapacitetsutnyttjande. Denna fördjupning syftar till att förklara varför det finns så stora skillnader i de senaste publicerade resultaten mellan undersökningarna.¹ Tänkbara förklaringar är skillnader i frågeställning eller metoder – såsom insamlingsmetod, beräkningsmetod eller redovisningsmetod. Att förstå olikheter mellan undersökningarna är en förutsättning för att kunna tolka och jämföra resultaten från undersökningarna. Varför KI:s kapacitetsutnyttjande historiskt alltid har legat under SCB:s besvaras inte i denna fördjupning.

STATISTIKENS ÄNDAMÅL

Både KI:s och SCB:s främsta ändamål med undersökningarna är att belysa nivån och utvecklingen av industrins kapacitetsutnyttjande, det vill säga nivån och utvecklingen av kvoten mellan faktisk produktion och full produktionskapacitet. För KI är det viktigt att resultatet är så aktuellt som möjligt för att snabbt fånga förändringar. För SCB är det viktigt att resultatet avspeglar kapacitetsutnyttjande under specifika kvartal.²

HISTORISKA RESULTAT

Historiskt har nivån i KI:s mått på kapacitetsutnyttjande legat lägre än motsvarande mått som SCB tar fram (se diagram 1).³ Utvecklingen av kapacitetsutnyttjandet är dock mycket likartad vilket tydligare kan ses om tidsserierna standardiseras⁴ (se diagram 2).

OLIKA REFERENSPERIODER

Referensperioden för undersökningarna skiljer sig åt. KI frågar företagen om deras nuvarande kapacitetsutnyttjande. Frågan

¹ KI:s senaste publicerade resultat publicerades den 23 april (Konjunkturbarometern april 2020) och SCB:s senaste publicering var den 20 maj (Industrins kapacitetsutnyttjande, 1:a kvartalet 2020).

² SCB har en gedigen dokumentation om statistikens framställning, se [Länk](#).

³ Samtliga siffror och diagram som används i denna fördjupning och som har källa SCB bygger på svar från avdelning C. SCB undersöker både avdelning B+C medan KI endast undersöker avdelning C. Avdelning C = Tillverkningsindustri och avdelning B = Gruvor och mineralutvinningsindustri. Det är mycket små skillnader i resultaten från avdelning B+C jämfört med endast avdelning C.

Alla siffror som används (både från SCB och KI) är säsongsrensade.

⁴ Standardiseringen innebär att tidsserierna transformeras så att medelvärdet för tidsserien blir 0 och standardavvikelsen 1.

Diagram 1: Kapacitetsutnyttjande i tillverkningsind.

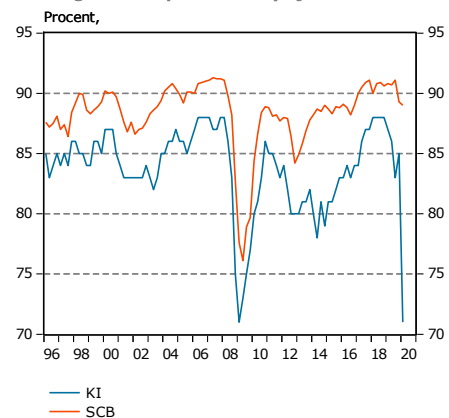
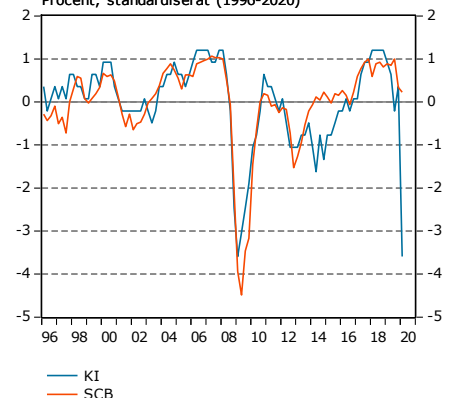

Diagram 2: Kapacitetsutnyttjande i tillverkningsind. Procent, standardiserat (1996-2020)

ställs var tredje månad (januari, april, juli och oktober) och resultatet för april redovisas som det första kvartalet. SCB ber istället företagen uppskatta kapacitetsutnyttjandet för ett givet kvartal. Exempelvis får företagen i april uppskatta kapacitetsutnyttjandet för perioden januari till mars. Resultatet från undersökningen redovisas sedan som det första kvartalet.

Tabell 1 Referensperiod och publiceringsmånad

	Referensperiod KI	Publiceringsmånad KI	Referensperiod SCB	Publiceringsmånad SCB
Kvartal 1	april	april	januari-mars	maj
Kvartal 2	juli	juli	april-juni	augusti
Kvartal 3	oktober	oktober	juli-september	november
Kvartal 4	januari	januari	oktober-december	februari

Eftersom tidsperioden som undersökningarna avser skiljer sig åt bör man vara försiktig med att jämföra resultaten med varandra. Om man ändå vill jämföra resultaten så är det rimligast att jämföra KI:s resultat för det första kvartalet med SCB:s resultat för det andra kvartalet. Detta eftersom april månad, då KI:s undersökning görs, ingår i perioden som företagen i SCB:s undersökning ska uppskatta för kvartal två. Detta resonemang stärks av att korrelationen mellan ”KI kvartal 1” och ”SCB kvartal 2” är 0,84 att jämföra med korrelationen mellan ”KI kvartal 1” och ”SCB kvartal 1” vilken är 0,80.

FÖRKLARING TILL RÅDANDE SKILLNAD I RESULTAT

KI:s kapacitetsutnyttjande föll i april månad med hela 14 procentenheter vilket kan jämföras med det näst största uppmätta fallet på 8 procentenheter i januari 2009. SCB:s senaste publicerade kapacitetsutnyttjande (perioden januari till mars) var i princip oförändrat, -0,2 procentenheter, jämfört med kvartalet innan.⁵

Tidsperioden som de olika undersökningarna avser är förklaringen till att vi har sett ett stort fall i kapacitetsutnyttjandet i KI:s undersökning men inte i SCB:s. Covid-19-pandemin hade inte hunnit påverka svenska företag speciellt mycket under perioden januari till mars (SCB:s undersökningsperiod) men i april (KI:s undersökningsperiod) hade pandemin slagit till med full kraft mot de svenska företagen. Mot bakgrund av diagram 1 och de tidigare nämnda korrelationerna är det högst troligt att SCB:s kapacitetsutnyttjande för det andra kvartalet kommer att falla kraftigt.

⁵ Siffran – 0,2 procentenheter kan komma att revideras vid nästa publicering som SCB gör. Revideringarna är oftast mycket små.

YTTERLIGARE JÄMFÖRELSE MELLAN UNDERSÖKNINGARNA

I tabell 2 beskrivs fler skillnader och likheter i de båda undersökningarna:

Tabell 2 Skillnader och likheter mellan undersökningarna

	Konjunkturinstitutet	SCB
Referensperiod	Januari, april, juli, oktober	Januari-mars, april-juni, juli-september, oktober-december
Publiceringsmånad	Januari, april, juli, oktober	Maj, augusti, november, februari
Revidering	Nej	Ja. Företagen har möjlighet att ändra sitt inlämnade svar för undersökningsperioden innan in- nevarande undersökningsperiod är slut. Företagen kan ändra ett tidigare svar eller lämna ett svar om de inte svarade alls på den tidigare enkäten. Revideringarnas påverkan på resultaten är mycket små.
Rampopulation	Källa: SAMU för mars månad. Avdelning C enligt SNI 2007. Sektorkod 111, 112, 141 eller 142 enligt Svensk institutionell sektorindelning, INSEKT 2014	Källa: SAMU för mars månad. Avdelning B eller C enligt SNI 2007. Sektorkod 11, 141 eller 142 enligt Svensk institutionell sektorindelning, INSEKT 2014
Stratifiering⁶	Stratifieringen baseras på bransch och storleksklass. Bransch: två eller tresiffernivå, enligt SNI 2007 Storleksklass: Antal anställda	Stratifieringen baseras på bransch och storleksklass. Bransch: två eller tresiffernivå, enligt SNI 2007 Storleksklass: Omsättning (momsdeklarationsuppgifter)
Urval	1 436 verksamhetsenheter (maj 2020 – april 2021)	1 300 verksamhetsenheter
Uteslutning från insamling (cut-off)	Det minsta antalet anställda ett företag måste ha för att ingå i urvalsramen. Varierar mellan 20-100 anställda beroende på bransch	Cut-off gränsen sätts så att verksamhetsenheterna ovanför gränsen tillsammans utgör 95 % av respektive branschs totala årsomsättning
Viktning av svar	Ja, förädlingsvärde	Ja, nettoårsomsättning
Insamlingsmetod	Företagen svarar på undersökningen via ett webbaserat frågeformulär	Företagen svarar på undersökningen via ett webbaserat frågeformulär
Säsongrensningssmetod	X-12-ARIMA	X-12-ARIMA
Tillåts svar över 100 %?	Ja	Ja
Obligatoriskt deltagande för företag i urval	Nej	Ja

⁶ De sektorkoder som ingår i SCB:s undersökning men inte i KI:s är 113=Filialer i Sverige till icke-finansiella bolag i utlandet och 114=Icke-vinstdrivande organisationer som betjänar icke-finansiella bolag.